

**МОЛОДІЖНИЙ РУХ В УКРАЇНІ:
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ
ФУНКЦІОНУВАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ
ЯК ЗАГРОЗІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ**

Долгий Олександр Олександрович

*доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
Національний університет оборони України (м. Київ);*

Долгий Андрій Олександрович

*кандидат економічних наук,
Філія «Вокзальна компанія» АТ «Укрзалізниця» (м. Київ);*

Горзов Анатолій Петрович

*кандидат юридичних наук,
Офіс Генерального прокурора (м. Київ);*

Влад Сергій Федорович

*доктор філософії в галузі права,
Офіс Генерального прокурора (м. Київ)*

Профільним законодавчим актом, що регулює суспільні відносини у сфері національної безпеки держави, є Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. П. 10 ч. 1 ст. 1 цього Закону трактує поняття «національні інтереси України»: це «життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян».

У контексті забезпечення національної безпеки держави, проблемні аспекти національних інтересів, зокрема, і під час російсько-української війни, що триває з 2014-го року, досліджували вітчизняні вчені П. Гай-Нижник, В. Левківська, А. Редькіна, О. Харун, Л. Чупрій та ін. Національні інтереси України, у загальному сенсі, розглядаються в теорії як «усвідомлені

суспільством і виражені в Конституції України та інших нормативно-правових актах конституційного рівня, у вигляді програмних цільових настанов, життєво важливі потреби існування та розвитку природи, людини, соціальної групи, суспільства, держави. Із цього погляду національні інтереси – це фундаментальні цінності народу» [1, с. 137]. Пропонується така їх класифікація – як основних українських національних інтересів в умовах війни: політичні, безпекові та економічні [2, с. 147], де, як на стратегічні, вказується на складові безпекових національних інтересів.

Зрозуміло, сьогодні немає більш життєво важливих потреб українців, ніж забезпечення існування українського суспільства і держави, гарантування державного суверенітету України, її оборона від агресора. Тому наразі, під час дії правового режиму воєнного стану, відсутня потреба додатково обґрунтовувати, що головним національним інтересом не тільки молоді, а взагалі – всіх вікових груп українського суспільства, є перемога у російсько-українській війні. Це передбачає надійність національної безпеки держави, що можливо за умови надійного захисту і безперешкодної реалізації національних інтересів.

Наразі вже ніхто не заперечує, що головною загрозою національній безпеці України, яка шкодить і реалізації національних інтересів, є корупція. Для українців це – не новина.

З цього приводу відомі негативні вислови високопосадовців інших країн, чинного і попереднього президентів США. А ця країна сьогодні – наш головний партнер. Прискіплива увага приділена корупції в Україні та необхідності посилення протидії їй у Переліку пріоритетних реформ, який нещодавно надійшов до України від США. Озвучувалися українські корупційні проблеми і на жовтневому, 2023-го року, саміті ЄС, що відбувся в Брюсселі, тощо.

Вказане підтверджують і дослідники. У післямові до колективної монографії «Агресія росії проти України: передумови та сучасні виклики», керівник цього проекту П. Гай-Нижник, узагальнюючи і підсумовуючи

проведене дослідження, на перше місце серед наріжних заходів з реформування ключових сфер життя Української держави ставить подолання корупційних явищ і наголошує, що «корупція в Україні нині лишається найбільшою загрозою національній безпеці та стабільності» [3, с. 583]. А відповідно – й реалізації національних інтересів.

Важливу роль у виконанні необхідних заходів щодо національних інтересів відіграє молодіжний рух – молодь України.

За законодавчим визначенням – п. 17 ст. 1 Закону України «Про основні засади молодіжної політики» від 27.04.2021 р. № 1414, «молодь – молоді особи – особи віком від 14 до 35 років, які є громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах». Питання молодіжного руху досліджували В. Барабаш, Н. Бровко, М. Кербаль, М. Носок, І. Тімкін та ін. У теорії, на понятійному рівні, молодіжний рух у загальному сенсі розглядається як такий, що, «...як мінімум, складається з організованої молоді, яка юридично оформлена у свої громадські об'єднання, та неформальної самоорганізованої молодіжної ініціативи, «молодіжної субкультури», які взаємно доповнюються» [4, с. 127].

Молодіжний рух в Україні має свою історію. Але як зазначають дослідники (К. Агапова, О. Волошин, В. Конопельський та ін.), вивчення його проблемних аспектів знаходиться на недостатньому рівні. Та все ж, цей напрям актуалізувався з початком російсько-української війни. Тому не можна стверджувати, що розвиток молодіжного руху в Україні не є актуальним для держави. Особливо сьогодні, під час дії правового режиму воєнного стану. Про це, зокрема, свідчить увага, що приділялася державою нормативно-правовому регулюванню молодіжного руху [див., наприклад: 5] в рамках молодіжної політики держави.

Наразі в Україні діє Закон України «Про основні засади молодіжної політики» від 27.04.2021 р. № 1414-IX, яким державне управління молодіжною політикою покладено на Мінмолодьспорту.

Нижче звернемо увагу на два нормативно-правових акта: Стратегію національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», що затверджена Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020 (далі – Стратегія), і Державну антикорупційну програму на 2023-2025 роки, затверджену постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 р. № 220 (далі – ДАП). Ці документи, на наш погляд, є ключовими орієнтирами і для української молоді.

У Стратегії (п. 24 Розділу II), зокрема, наголошується, що саме корупція підвищує уразливість до загроз та підживлює кримінальне середовище. Закріплені в Стратегії пріоритети національних інтересів та гарантування національної безпеки, а також визначені загрози в цій сфері, вказують на все ще існуючий недосконалий стан організації функціонування вітчизняних антикорупційних механізмів. Стратегією акцентується увага на необхідності активізації їхнього функціонування, до чого долучається і молодь.

Оцінка положень ДАП вказує на підвищену увагу до молоді на стратегічному рівні державного управління – в площині організації її антикорупційного виховання, посилення статусу молоді як важливого й дієвого суб'єкта протидії корупції, стимулювання антикорупційного руху молоді. Загалом, виконання ДАП, на думку фахівців з антикорупційної діяльності [див.: 6], важливе не лише для отримання Україною членства в ЄС (додамо – і в НАТО) та прозорі повоєнної відбудови, але й для належної відповіді на існуючий протикорупційний запит суспільства, його молодіжних верств. Визнаємо, на тлі викритих під час російсько-української війни фактів корупції [див.: 7], в тому числі – серед високопосадовців сектору безпеки і оборони, антикорупційні настрої молоді значно посилились.

Зазначене сприяє активізації антикорупційного руху молоді.

Вважаємо, у подоланні такого антисуспільного явища, як корупція, що загрожує реалізації національних інтересів України, держава має докладати максимальних організаційних зусиль для залучення всього комплексу

наявних протикорупційних сил і засобів, антикорупційний потенціал молоді, молодіжних громадських організацій, у тому числі тих, що здійснюють патріотичне виховання. У зазначеному сенсі заслуговують на державну підтримку Всеукраїнська молодіжна організація «Молодь проти корупції», ініціативи НАЗК і НАБУ [8], такі, як розповсюдження досвіду інших країн щодо залучення молоді до боротьби з корупцією, Антикорупційні школи НАБУ, Всеукраїнський молодіжний табір «Студенти проти корупції», студентські інформаційно-просвітницькі кампанії проти корупції, систематичне проведення молодіжних конкурсів «Молодь проти корупції», інші антикорупційні проекти, а також Молодіжна організація «Пласт – Національна скаутська організація України», діяльність якої зосереджена на патріотичному вихованні нашої молоді, і яка діє у межах скаутського руху в Україні, та ін.

Назвемо ще один важливий напрям діяльності держави: повернення наших громадян з-за кордону, в тому числі – молоді.

За оцінками, наприклад, Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, наразі за кордоном перебуває близько 6 млн. українців. З них близько третини – це неповнолітні віком до 18 років. Молоді люди, які після 24.02.2022 р. опинилися за кордоном, у більшості перебувають в країнах ЄС, де, серед іншого, наша молодь опановує і набуває й антикорупційного досвіду цих країн. Держава має мотивувати їх повернення в Україну. Для цього, на рівні Кабінету Міністрів України, в особі Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економіки України Ю. Свириденко, визнана необхідність виконання трьох умов: безпека, житло і робота [9], які й мають забезпечити повернення до України молоді, тих, хто змушений був виїхати за кордон після повномасштабного вторгнення агресора.

Роль молодіжних ініціатив і рухів, участі молоді в подоланні такого ганебного явища, як корупція в Україні, є надзвичайно важливою при забезпеченні організації застосування та результативного функціонування

антикорупційних механізмів. При цьому, антикорупційні орієнтири молоді, сформовані, в першу чергу, під час дії правового режиму воєнного стану, мають підтримуватися державою і в подальшому, в повоєнний час. Це є одним із забезпечуючих факторів щодо підтримки національної безпеки й успішної реалізації національних інтересів України.

Список використаних джерел:

1. Харун О. А., Рожок Т. В. Національні інтереси в забезпеченні національної безпеки України. *Економіка та суспільство*. 2017. Випуск 13. С. 135–138. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/22.pdf.

2. Редькіна А. Українські національні інтереси й цінності: суспільне усвідомлення та переоцінка. *Політичні дослідження*. 2023. № 1 (5). С. 144–162.

3. Агресія росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики / П. П. Гай-Нижник (керівник проекту, упоряд. і наук. ред.); авт. кол.: П. П. Гай-Нижник, Л. Я. Залізник, І. Й. Краснодемська, Ю. С. Фігурний, О. А. Чирков, Л. В. Чупрій. К.: «МП Леся», 2016. 586 с.

4. Барабаш В. В. Молодіжний рух як об'єкт і суб'єкт реалізації молодіжної політики. *Український соціум*. 2004. № 1 (3). С. 119–130. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2004/01/119-130__no-1__vol-3__2004__UKR.pdf.

5. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р. № 4572-VI, постанови Кабінету Міністрів України: «Про утворення державної установи «Всеукраїнський молодіжний центр» та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 20.03.2019 р. № 246, «Про затвердження Порядку формування та діяльності Національної ради з питань молоді та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України» від 10.09.2022 р. № 1011, «Деякі питання Українського молодіжного фонду» від 28.02.2023 р. № 182; Указ Президента України «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року» від 12.03.2021 р. № 94 та ін.

6. Виконання затвердженої сьогодні Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки дасть відповідь на гострий суспільний запит на справедливість. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/vykonannya-zatverdzenoyi-sogodni-derzhavnoyi-antikoruptsijnoyi-programy-na-2023-2025-roky-dast-vidpovid-na-gostryj-suspilnyj-zapyt-na-spravedlyvist/>.

7. Як Україна намагається побороти корупцію, що виросла під час війни. Інтерв'ю очільника НАЗК Олександра Новікова. *Журнал Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/money/vid-nabu-do-zaluzhnogo-yak-ukraina-namagaetsya-poboroti-koruptsiyu-shcho-virosla-pid-chas-viyini-intervyu-ochilnika-nazk-novikova-08022023-11588>.

8. Підтримка та розвиток молоді – важлива складова запобігання корупції – Гізо Углава. Національне антикорупційне бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua/news/novyny-pidtrymka-ta-rozvytok-molodi-vazhlyva-skladova-zapobigannya-koruptsiyi-gizo-uglava/> (дата звернення: 25.10.2023); Як у світі залучають молодь до боротьби із корупцією. Офіс доброчесності Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/blog/yak-u-sviti-zaluchayut-molod-do-borotby-iz-koruptsiyeyu#>.

9. Прибутки бізнесу на армії, €50 млрд від ЄС та складний пошук інвесторів. Як міністерка економіки Юлія Свириденко планує збільшити ВВП до \$1 трлн? Велике інтерв'ю. URL: <https://forbes.ua/money/pributki-biznesu-na-armii-50-mlrd-vid-es-ta-skladniy-poshuk-investoriv-yak-ministerka-ekonomiki-yuliya-sviridenko-planue-zbilshiti-vvp-do-1-trln-velike-intervyu-02112023-17010>.